

Особливості гендерної ідентичності у спортсменів, що спеціалізуються в швидкісно-силових видах спорту

Олена Тарасевич
Вячеслав Мулик

Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна

Мета: визначити гендерні особливості спортсменів і спортсменок, що займаються швидкісно-силовими видами спорту.

Матеріал і методи: у дослідженні прийняли участь 87 спортсменів і спортсменок віком від 17 до 31 року різної спортивної кваліфікації, що навчаються в Харківській державній академії фізичної культури і спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту. Серед досліджуваних було 34 дівчини і 53 юнаки. Використані методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел і інтернет-ресурсів з досліджуваної проблеми; психологічні методи: методика С. Бем "Маскулінність / фемінінність" і 16-факторний опитувальник Кеттелла; методи математичної статистики.

Результати: було розглянуто групу швидкісно-силових видів спорту з точки зору їх впливу на формування гендерної ідентичності та виявлено гендерні схожості та гендерні відмінності у спортсменів і спортсменок, які спеціалізуються у важкій атлетиці, пауерліфтингу, швидкісно-силових видах легкої атлетики, у гирьовому і армспорті, бодібілдингу. Серед юнаків співвідношення маскулінних і андрогінних спортсменів складає відповідно 55:45%. У дівчат – 74:26%. Маскулінних дівчат в швидкісно-силових видах майже в 3 рази більше, ніж андрогінних спортсменок і майже в 1,5 рази більше, ніж маскулінних спортсменів. Найбільш маскулінізації спортсменок сприяють важка атлетика (78%) і пауерліфтинг (80%). З'ясовано схожість і відмінності маскулінних і андрогінних юнаків і дівчат, що спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту стосовно їх особистісних якостей.

Висновки: ідентичність особистості формується протягом усього життя і спортивна діяльність є одним із чинників, який впливає на її формування. Відносно загальної кількості досліджуваних (n=87), які спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту встановлено, що в цих видах спорту більше спортсменів (55%) і спортсменок (74%) маскулінного типу, ніж андрогінного. Фемінінних юнаків і дівчат у ході дослідження виявлено не було. Встановлено, що швидкісно-силові види спорту сприяють маскулінізації і юнаків, і дівчат, але маскулінізація спортсменок, які займаються важкою атлетикою (78%) і пауерліфтингом (80%) більш виражена, ніж у юнаків. З'ясовано, що висока спортивна кваліфікація спортсменів (67%) і спортсменок (79%) сприяє формуванню у них маскулінного типу особистості. При аналізі особистісних якостей маскулінних і андрогінних юнаків та маскулінних і андрогінних дівчат виявлено між ними більше схожості, ніж відмінностей. У спортсменів відмінності виявлені тільки за одним чинником "підпорядкованість – домінантність", а у спортсменок – за двома "загальний рівень інтелекту" і "жорсткість – чутливість".

Ключові слова: швидкісно-силові види спорту, гендер, маскулінність, андрогінність, фемінінність, ідентичність. біологічна стать, гендерні відмінності.

Вступ

Уперше у психології термін "ідентичність" був використаний американським психологом і професором філософії У. Джеймсом, а широке розповсюдження цього терміну відбулося завдяки американському психологу і психоаналітику Е. Х. Еріксону [6]. Ідентичність у його розумінні – це "процес одночасного відображення і спостереження; процес, що протікає на всіх рівнях психічної діяльності, за допомогою якого індивід оцінює себе з точки зору того, як інші, на його думку, оцінюють його у порівнянні з собою в рамках значущої для них типології; у той же час він оцінює їх судження про нього з точки зору того, як він сприймає себе у порівнянні з типами, які мають значення для нього" [11].

Ідентичність формується і підтримується протягом усього життя людини, і залежить від багатьох чинників. Спорт є одним з цих чинників. Різні види спортивної діяльності впливають на формування ідентичності спортсменів, у тому числі і гендерної. Гендерна ідентичність – це внутрішнє самовідчуття людини як представника тієї чи іншої психологічної статі, що пов'язане з соціальними і культурними стереотипами про поведінку та якості чоло-

віків і жінок; це усвідомлення своєї належності до певної статі та готовність дотримуватися відповідних суспільних гендерних норм [1; 2; 7].

Проте у сучасній науці уявлення про обов'язковість збігу приписаної при народженні статі і внутрішнього самовідчуття людини не приймаються як аксіома, а розглядаються з точки зору різноманітності особистостей. Спортивна наука не є винятком у цьому питанні. Проблеми гендерної ідентичності в спортивній діяльності висвітлювали в своїх роботах Т. В. Артамонова, Т. А. Шевченко, 2008, 2009; С. К. Багадірова, 2014; Ю. М. Босенко, І. В. Харитонова, А. С. Роспопова, Ж. О. Стоянова, 2018; К. А. Бугаєвський, 2017; Д. І. Джурмій, 2015; О. В. Коломійченко, 2014, 2016; Т. Ю. Маскаєва, Г. Н. Германов, 2014; А. О. Усольцева, 2014; А. Lamont-Mills, 1998; С. D. Lantz, P. J. Schroeder, 1999; S. Matteo, 1986 та інші.

Мета дослідження: визначити гендерні особливості спортсменів і спортсменок, що займаються швидкісно-силовими видами спорту.

Матеріал і методи дослідження

У дослідженні прийняли участь 87 спортсменів і

спортсменок віком від 17 до 31 року різної спортивної кваліфікації (від спортсменів масових розрядів до спортсменів, які мають звання МСМК), що навчаються в Харківській державній академії фізичної культури та спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту і спортивних дисциплінах, таких як важка атлетика, пауерліфтинг, гирьовий спорт, армспорт, бодібілдинг і швидкісно-силові види легкої атлетики: спринтерський біг, стрибки і метання. Серед досліджуваних було 34 дівчат і 53 юнаки.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення літературних джерел і інтернет-ресурсів з досліджуваної проблеми; психологічні методи: методика С. Бем "Маскулінність / фемінінність", що діагностує психологічну стать і виявляє ступінь андрогінності, маскулінності або фемінінності особистості [12] та 16-факторний опитувальник Кеттелла, який діагностує риси особистості; методи математичної статистики.

Результати дослідження

Було розглянуто групу швидкісно-силових видів спорту з точки зору їх впливу на формування гендерної ідентичності і виявлено гендерні схожості і гендерні відмінності у спортсменів і спортсменок, які спеціалізуються у важкій атлетиці, пауерліфтингу, швидкісно-силових видах легкої атлетики, у гирьовому і армспорті, бодібілдингу.

Використовуючи методику С. Бем "Маскулінність / фемінінність", було виявлено соціокультурну стать спортсменів і спортсменок, які спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту та спортивних дисциплінах.

Серед досліджуваних спостерігаємо особистості тільки маскулінного і андрогінного типів. Спортсменок і спортсменів фемінінного типу виявлено не було (табл. 1). Цей факт підтверджує те, що спортивна діяльність сприяє маскулізації особистості. Це відбувається не тільки на психологічному рівні, а й на фізіологічному (гормональному). У представників швидкісно-силових видів спорту дуже гарно розвинена м'язова тканина. Переважання м'язової маси впливає на маскулізацію спортсменів і спортсменок, тому що у м'язах відбувається метаболізм андрогенів (чоловічих статевих гормонів) [8].

Таблиця 1
Відсоткове співвідношення маскулінних, андрогінних і фемінінних особистостей серед спортсменів і спортсменок, які спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту

Гендерний тип особистості	Біологічна стать	
	юнаки, n=53	дівчата, n=34
Маскулінний	55%, n=29	74%, n=25
Андрогінний	45%, n=24	26%, n=9
Фемінінний	0	0

У швидкісно-силових видах спорту спортсменів з андрогінним типом особистості під час дослідження виявлено більше, ніж спортсменок з таким же типом (45% юнаків і 26% дівчат). А спортсменів маскулінного типу менше, ніж спортсменок цього типу (55% юнаки і 74% дівчата) [9; 10].

Однак і серед спортсменів, і серед спортсменок, що займаються важкою атлетикою, пауерліфтингом, гирьовим спортом, армрестлінгом, бодібілдингом, легкоатлетичними стрибками і метаннями переважають юнаки і ді-

вчата маскулінного типу, але різниця між маскулінними і андрогінними спортсменами не суттєва (10%), а у спортсменок ця різниця досить велика (48%), тобто маскулінних дівчат у швидкісно-силових видах спорту в ході дослідження було виявлено майже втричі більше, ніж дівчат з андрогінним типом особистості, а маскулінних спортсменок порівняно з маскулінними спортсменами майже в 1,5 разів більше (табл. 2).

Досить високий відсоток дівчат маскулінного типу в порівнянні з відсотком маскулінних хлопців, і в порівнянні з відсотком андрогінних спортсменок свідчить про те, що в цій класифікаційній групі представлені види спорту, які традиційно вважаються "чоловічими": важка атлетика, пауерліфтинг тощо. І спеціалізація в них дівчат, які перейняли також і типові для чоловіків принципи тренування в цих видах, відкладає певний відбиток на їх характері і, як наслідок, впливає на формування маскулінного гендерного типу.

Що стосується різниці між маскулінними юнаками і дівчатами та андрогінними юнаками і дівчатами виявлено, що вона є однаковою і складає 18% і серед маскулінних особистостей, і серед андрогінних, відмінність тільки в тому, що у першому випадку ця різниця є на користь дівчат, а у другому – на користь юнаків.

Також нами було виявлено відсоткове співвідношення спортсменів і спортсменок різних гендерних типів в окремих швидкісно-силових видах спорту з урахуванням статевої ознаки.

Були розглянуті тільки ті види спорту і спортивні дисципліни, в яких серед досліджуваних були представники і чоловічої, і жіночої статі у кількості не менше 8 осіб. Це – важка атлетика, пауерліфтинг і швидкісно-силові види легкої атлетики.

В окремих видах спорту, що відносяться до групи швидкісно-силових, і у юнаків, і у дівчат спостерігаємо більшість представників маскулінного типу у всіх проаналізованих видах спорту. Але у спортсменів тільки в швидкісно-силових видах легкої атлетики їх суттєво більше (на 34%), а у важкій атлетиці і у пауерліфтингу різниця між маскулінними і андрогінними юнаками не перевищує 12%.

У спортсменок осіб маскулінного типу і у важкій атлетиці, і у пауерліфтингу, і у швидкісно-силових видах легкої атлетики набагато більше чим осіб андрогінного типу (ця різниця складає від 60% у пауерліфтингу до 34% у спринтерському бігу, стрибках і метаннях). Найбільший відсоток маскулінних спортсменок виявлено у пауерліфтингу (80%).

Аналізуючи відсоткове співвідношення маскулінних і андрогінних спортсменів і спортсменок у швидкісно-силових видах спорту можна зробити висновок, що важка атлетика, пауерліфтинг і швидкісно-силові види легкої атлетики сприяють формуванню маскулінного типу особистості і у юнаків, і у дівчат.

Також було виявлено відсоткове співвідношення гендерних типів особистості серед спортсменів і спортсменок у швидкісно-силових видах відносно їх спортивної кваліфікації.

Усі досліджувані були розділені на дві групи. Перша група це спортсмени, які мають звання МСМК, МС і КМС, тобто кваліфіковані спортсмени. Друга група – це спортсмени-розрядники (1 і 2 спортивні розряди) або ті, хто взагалі не мають спортивного розряду.

При порівнянні кваліфікованих спортсменів і спортс-

Таблиця 2

Відсоткове співвідношення спортсменів і спортсменок різних гендерних типів в окремих швидкісно-силових видах спорту

Вид спорту або спорт. дисципліна	Юнаки, n=43		Дівчата, n=34	
	Маскулінні, n=5	Андрогінні, n=18	Маскулінні, n=25	Андрогінні, n=9
Важка атлетика	56%, n=9	44%, n=7	78%, n=7	22%, n=2
Пауерліфтинг	53%, n=8	47%, n=7	80%, n=8	20%, n=2
Легка атлетика (спринт, стрибки, метання)	67%, n=8	33%, n=4	67%, n=10	33%, n=5

менок з урахуванням їх гендерного типу було виявлено, що у швидкісно-силових видах спорту маскулінних юнаків (67%) і дівчат (79%) більше, ніж андрогінних юнаків (33%) і дівчат (21%).

При порівнянні спортсменів і спортсменок, що мають

спортивні розряди виявили, що серед хлопців перевагу мають особистості андрогенного типу (55%), а серед спортсменок – маскулінного (62%).

Використовуючи методику С. Бем "Маскулінність / фемінінність", що діагностує психологічну стать і вияв-

Таблиця 3

Середні показники особистісних якостей спортсменів (юнаки), які спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту з урахуванням гендерного типу особистості, $\bar{X} \pm m$, умовні одиниці

Особистісні якості	Маскулінні, n=29	Андрогінні, n=24	t	p
Замкнутість-товариськість (A)	7,59±0,51	8,00±0,52	0,56	> 0,05
Загальний рівень інтелекту (B)	4,41±0,31	4,71±0,32	0,67	> 0,05
Емоційна нестійкість – емоційна стійкість (C)	7,86±0,50	7,29±0,49	0,81	> 0,05
Підпорядкованість-домінантність (E)	5,60±0,42	7,00±0,44	2,79	< 0,05
Стриманість-експресивність (F)	5,59±0,43	5,21±0,41	0,63	> 0,05
Сприйнятливості до почуттів – висока нормативність поведінки (G)	8,90±0,53	8,75±0,57	0,31	> 0,05
Боязкість-смівливість (H)	7,97±0,56	7,79±0,55	0,28	> 0,05
Жорсткість-чутливість (I)	4,90±0,46	5,33±0,48	0,48	> 0,05
Довірливість-підозрілість (L)	5,93±0,48	5,71±0,46	0,42	> 0,05
Практичність – розвинена уява (M)	5,52±0,47	6,38±0,51	1,25	> 0,05
Прямолінійність-дипломатичність (N)	5,17±0,45	4,75±0,43	0,67	> 0,05
Впевненість у собі – тривожність (O)	6,21±0,50	5,83±0,48	0,55	> 0,05
Консерватизм-радикалізм (Q1)	6,28±0,50	6,88±0,53	1,13	> 0,05
Конформізм-нонконформізм (Q2)	5,90±0,48	5,96±0,48	0,14	> 0,05
Низький самоконтроль – високий самоконтроль (Q3)	6,66±0,52	5,42±0,48	1,75	> 0,05
Розслабленість-напруженість (Q4)	4,69±0,44	4,54±0,43	0,51	> 0,05
Адекватність самооцінки (MD)	7,48±0,53	7,29±0,52	0,30	> 0,05

Примітка. Жирним шрифтом виділені високі показники, курсивом – низькі показники.

Таблиця 4

Середні показники особистісних якостей спортсменів (дівчата), які спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту з урахуванням гендерного типу особистості, $\bar{X} \pm m$, умовні одиниці

Особистісні якості	Маскулінні, n=25	Андрогінні, n=9	t	p
Замкнутість-товариськість (A)	7,91±0,54	8,75±0,57	1,05	> 0,05
Загальний рівень інтелекту (B)	4,43±0,31	3,53±0,26	2,25	< 0,05
Емоційна нестійкість – емоційна стійкість (C)	6,41±0,46	5,88±0,43	0,84	> 0,05
Підпорядкованість-домінантність (E)	6,05±0,46	5,75±0,44	0,48	> 0,05
Стриманість-експресивність (F)	5,69±0,41	6,63±0,48	1,49	> 0,05
Сприйнятливості до почуттів – висока нормативність поведінки (G)	8,23±0,56	8,38±0,54	0,22	> 0,05
Боязкість-смівливість (H)	8,00±0,59	6,50±0,49	1,95	> 0,05
Жорсткість-чутливість (I)	5,23±0,40	7,13±0,54	2,84	< 0,05
Довірливість-підозрілість (L)	6,27±0,46	5,88±0,44	0,51	> 0,05
Практичність – розвинена уява (M)	6,50±0,52	6,00±0,48	0,71	> 0,05
Прямолінійність-дипломатичність (N)	4,95±0,44	4,25±0,42	1,15	> 0,05
Впевненість у собі – тривожність (O)	7,00±0,52	7,25±0,54	0,42	> 0,05
Консерватизм-радикалізм (Q1)	6,32±0,50	6,25±0,50	0,54	> 0,05
Конформізм-нонконформізм (Q2)	6,09±0,49	6,00±0,48	0,14	> 0,05
Низький самоконтроль – високий самоконтроль (Q3)	6,59±0,53	7,00±0,56	0,73	> 0,05
Розслабленість-напруженість (Q4)	7,05±0,56	6,25±0,53	1,23	> 0,05
Адекватність самооцінки (MD)	7,05±0,56	6,25±0,53	1,23	> 0,05

Примітка. Жирним шрифтом виділені високі показники, курсивом – низькі показники.

ляє ступінь андрогінності, маскулінності та фемінінності особистості, і 16-факторний опитувальник Кеттелла, з'ясували схожість і відмінності маскулінних і андрогінних юнаків і дівчат, що спеціалізуються у швидкісно-силових видах спорту стосовно їх особистісних якостей (табл. 3 і табл. 4).

Встановлено, що відмінності якостей особистості між маскулінними і андрогінними юнаками спостерігаються тільки за чинником "підпорядкованість-домінантність", який відноситься до комунікативної сфери. У дівчат з урахуванням гендерного типу відмінності виявлені за чинником "загальний рівень інтелекту", що належить до інтелектуального блоку та "жорсткість-чутливість" емоційно-вольового блоку.

У андрогінних юнаків середні показники ($5,60 \pm 0,42$) чинника "підпорядкованість-домінантність", а у маскулінних – високі ($7,00 \pm 0,44$) ($t=2,79$; $p<0,05$). Особистостям з високими показниками цього чинника притаманні такі риси, як владність, незалежність у судженнях і поведінці, самовпевненість, впертість, яка межує з агресивністю. Такі особи свій образ думок схильні вважати законом для себе і оточуючих, вони конфліктні і норовливі, у конфліктах звинувачують інших, не визнають влади і тиску з боку інших.

За всіма іншими чинниками не виявлено суттєвої різниці ($p>0,05$) між спортсменами маскулінного і андрогінного типів. А найбільша схожість між ними встановлена за чинниками "сприйнятливості до почуттів – висока нормативність поведінки", "розслабленість-напруженість" емоційно-вольового блоку та "боязкість-сміливість" і "конформізм-нонконформізм" комунікативного блоку. По цим чинникам і маскулінні, і андрогінні спортсмени, що спеціалізуються в швидкісно-силових видах спорту, мають середні показники.

У дівчат маскулінного типу за чинником "загальний рівень інтелекту" виявлено вищий показник ($4,23 \pm 0,31$) у порівнянні з дівчатами з андрогінним типом особистості, у яких цей показник дорівнює ($3,53 \pm 0,26$) ($t=2,25$; $p<0,05$) і є низьким. При низьких показниках цього чинника людині притаманні конкретність і деяка ригідність мислення, тобто нездатність людини змінюватися, гнучко реагувати на життєві ситуації, що спонтанно змінюються. За чинником "жорсткість-чутливість" середні показники ($7,13 \pm 0,54$) виявлені у андрогінних дівчат. А у маскулінних спортсменок за цим чинником низькі показники ($5,23 \pm 0,40$) ($t=2,83$; $p<0,05$). Наявність низьких показників свідчить про те, що спортсменки з маскулінним типом особистості, які спеціалізуються у важкій атлетиці, пауерліфтингу і швидкісно-силових видах легкої атлетики, більш мужні, більш само-

певнені, більш розважливі, їм притаманні реалістичність суджень, практичність, але і деяка жорсткість і суворість по відношенню до оточуючих.

Найбільша схожість встановлена між маскулінними і андрогінними спортсменками за чинниками "сприйнятливості до почуттів – висока нормативність поведінки" емоційно-вольового блоку, "консерватизм-радикалізм" інтелектуального блоку і "конформізм-нонконформізм" комунікативного блоку. За чинниками "сприйнятливості до почуттів – висока нормативність поведінки" і "конформізм-нонконформізм" виявлені середні показники і у маскулінних ($8,23$; $6,09$), і у андрогінних ($8,38$; $6,00$) спортсменок ($p>0,05$). А за чинником "консерватизм-радикалізм" – у спортсменок обох гендерних типів низькі показники. Особи з низькими показниками цього чинника характеризуються стійкістю по відношенню до традиційних труднощів, консервативністю, їх поведінку легко передбачити.

Висновки / Дискусія

1. Ідентичність особистості формується протягом усього життя і спортивна діяльність є одним із чинників, який впливає на її формування.

2. Встановлено, що у швидкісно-силових видах спорту більше спортсменів (55%) і спортсменок (74%) маскулінного типу, ніж андрогінного. Фемінінних юнаків і дівчат у ході дослідження виявлено не було.

3. Встановлено, що швидкісно-силові види спорту сприяють маскулінізації і юнаків, і дівчат, але маскулінізація спортсменок, які займаються важкою атлетикою (78%) і пауерліфтингом (80%), більш виражена, ніж у юнаків.

4. З'ясовано, що тренувальна діяльність і висока спортивна кваліфікація спортсменів (67%) і спортсменок (79%) сприяє формуванню у них маскулінного типу особистості.

5. При аналізі особистісних якостей маскулінних і андрогінних юнаків та маскулінних і андрогінних дівчат виявлено між ними більше схожості, ніж відмінностей. У спортсменів відмінності виявлені тільки за одним чинником "підпорядкованість-домінантність", а у спортсменок – за двома "загальний рівень інтелекту" і "жорсткість-чутливість".

Перспектива подальших досліджень. Подальші дослідження планується вести у напрямку виявлення схожості і відмінностей у спортсменів і спортсменок різних гендерних типів відносно їх особистісних характеристик з урахуванням специфіки спортивної діяльності і спортивної кваліфікації.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматись таким, що може завдати шкоди неупередженості статті.

Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

Список посилань

1. Артамонова, Т.В., Шевченко, Т.А. (2009), *Гендерная идентификация в спорте. Монография*; Волгоград.
2. Багадирова, С.К. (2014), "Формирование гендерной идентичности в условиях профессионализации личности в спорте", *Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология*, № 2, С. 114-118.
3. Берн, Ш. (2007), *Гендерная психология. Законы мужского и женского поведения*, СПб
4. Босенко, Ю.М., Харитонова, И.В., Рослопова, А.С., Стоянова, Ж.А. (2018), "Гендерные особенности личностных свойств спортсменов, занимающихся тяжелой атлетикой", *Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика*, № 24 (4), С. 266-270.
5. Бугаевский, К.А. (2017), "Изучение показателей гендерной идентификации у девушек-спортсменок", *Актуальные научные исследования в современном мире*, № 29, С. 144-153.

6. Гальчук, Д.С. (2017), "Понятие "идентичность личности", *Вестник Бурятского государственного университета. Педагогика. Филология. Философия*, Вып. 5, С. 44-51.
7. Джурмий, Д.И. (2015), "Особенности гендерной идентификации в спортивной деятельности", *Проблемы совершенствования физической культуры, спорта и олимпизма*, № 1-1, С. 169-174.
8. Ильин, Е.П. (2003), *Дифференциальная психология мужчины и женщины*, СПб.
9. Тарасевич, Е.А. (2016), "Гендерные отличия спортсменов в различных классификационных группах видов спорта и спортивных дисциплин", *Слобожанський науково-спортивний вісник*, № 2 (52), С. 117-120.
10. Тарасевич, О.А., Камаев, О.І. (2019), "Особенности гендерных відмінностей у спортсменів, що займаються спортивними єдиноборствами", *Єдиноборства*, № 4 (14), С. 117-126.
11. Эрикссон, Э. (1996), *Идентичность: юность и кризис*, Москва.
12. Bem, S.L. (1979), "Theory and measurement of androgyny", *Journal of Personal and Social Psychology*, Vol. 37, pp. 1047-1054.
13. Lamont-Mills, A. (1998), "Sex, Gender and gender identity in sport. The Inaugural Wendy EY Women in sport Essay Prize: Exploring Perceptions of Sex", *Gender and Gender Identity in Australian Sport*.
14. Lantz, C.D. & Schroeder, P.J. (1999), "Endorsement of masculine and feminine gender roles: differences between participation and identification with the athletic role", *Journal of Sport Behavior*, No. 22, pp. 545-557.
15. Matteo, S. (1986), "The effect of sex and gender-schematic processing on sport participation", *Sex Roles*, Vol. 15, pp. 356-371.

Стаття надійшла до редакції: 12.01.2020 р.
Опубліковано: 29.02.2020 р.

Аннотация. Елена Тарасевич, Вячеслав Мулик. Особенности гендерной идентичности у спортсменов, которые специализируются в скоростно-силовых видах спорта. Цель: определить гендерные особенности спортсменов и спортсменок, которые занимаются скоростно-силовыми видами спорта. **Материал и методы:** в исследовании приняли участие 87 спортсменов и спортсменок возрастом от 17 до 31 года разной спортивной, которые обучаются в Харьковской государственной академии физической культуры и специализируются в скоростно-силовых видах спорта. Среди исследуемых было 34 девушки и 53 юноши. Были использованы такие методы исследования, как: анализ и обобщение литературных источников и интернет-ресурсов по исследуемой проблеме; психологические методы: методика С. Бэм "Маскулинность / фемининность" и 16-факторный опросник Кеттелла; методы математической статистики. **Результаты:** была рассмотрена группа скоростно-силовых видов спорта з точки зрения их влияния на формирование гендерной идентичности и выявлены гендерные сходства и гендерные различия у спортсменов и спортсменок, которые специализируются в тяжелой атлетике, пауэрлифтинге, скоростно-силовых видах легкой атлетики, в гиревом и арм-спорте, бодибилдинге. Среди юношей соотношение маскулинных и андрогинных спортсменов составляет соответственно 55:45%. У девушек – 74:26%. Маскулинных девушек в скоростно-силовых видах почти в 3 раза больше, чем андрогинных спортсменок и почти в 1,5 раза больше, чем маскулинных спортсменов. На процесс маскулинизации спортсменок наибольшее влияние имеют тяжелая атлетика (78%) и пауэрлифтинг (80%). Выявлены сходства и отличия маскулинных и андрогинных юношей и девушек с учетом их личностных качеств. **Выводы:** идентичность личности формируется на протяжении всей жизни, и спортивная деятельность является одним из факторов, который влияет на её формирование. Относительно общего числа исследуемых (n=87) установлено, что в скоростно-силовых видах спорта больше спортсменов (55%) и спортсменок (74%) маскулинного типа, чем андрогинного. Фемининных юношей и девушек в ходе исследования выявлено не было. Установлено, что скоростно-силовые виды спорта способствуют маскулинизации и юношей, и девушек, но маскулинизация спортсменок, которые занимаются тяжелой атлетикой (78%) и пауэрлифтингом (80%), более выражена, чем у юношей. Выяснено, что высокая спортивная квалификация спортсменов (67%) и спортсменок (79%) способствует формированию у них маскулинного типа личности. При анализе личностных качеств маскулинных и андрогинных юношей и маскулинных и андрогинных девушек выявлено между ними больше сходства, чем отличий. У спортсменов различия выявлены только по одному фактору "подчиненность-доминантность", а у спортсменок – по двум "общий уровень интеллекта" и "жесткость-чувствительность".

Ключевые слова: скоростно-силовые виды спорта, гендер, маскулинность, андрогинность, фемининность, идентичность, биологический пол, гендерные отличия.

Abstract. Olena Tarasevich & Vyacheslav Mulyk. Features of gender identity among athletes who specialize in speed-strength sports. Purpose: determine the gender characteristics of athletes and athletes who engage in speed-strength sports. **Material & Methods.** The study involved 87 male athletes and female athletes aged from 17 to 31 years of different sports who are trained at the Kharkiv State Academy of Physical Culture and specialize in speed-strength sports. Among the examined were 34 girls and 53 boys. Such research methods were used as: analysis and generalization of literary sources and Internet resources on the investigated problem; psychological methods: S. Bam's "Masculinity / Femininity" technique and Kettell's 16-factor questionnaire; methods of mathematical statistics. **Results:** a group of speed-strength sports was examined from the point of view of their influence on the formation of gender identity, and gender similarities and gender differences were identified among male athletes and female athletes who specialize in weightlifting, powerlifting, speed-strength types of athletics, weight-lifting and armwrestling, bodybuilding. Among young men, the ratio of masculine and androgynous athletes is respectively 55:45%. Girls – 74:26%. There are almost 3 times more masculine girls in speed-strength types than androgynous athletes and almost 1.5 times more than masculine athletes. Weightlifting (78%) and powerlifting (80%) have the greatest influence on the process of masculinization of athletes. The similarities and differences between masculine and androgynous boys and girls are revealed, taking into account their personal qualities. **Conclusions:** the identity of the person is formed throughout life and sports activity is one of the factors that affects its formation. Regarding the total number of subjects (n=87), it was found that in speed-strength sports there are more athletes (55%) and female athletes (74%) of the masculine type than the androgynous type. No feminine boys and girls were identified during the study. It has been established that speed-strength sports contribute to masculinization of both boys and girls, but the masculinization of athletes who are involved in weightlifting (78%) and powerlifting (80%) is more pronounced than in boys. It was found that the high sports qualifications of athletes (67%) and athletes (79%) contribute to the formation of a masculine personality type in them. When analyzing the personal qualities of masculine and androgynous boys and masculine and androgynous girls, more similarities were found between them than differences. In athletes, differences were revealed only in one factor "subordination – dominance", and in athletes – in two "common intelligence" and "stiffness – sensitivity".

Keywords: speed-strength sports, gender, masculinity, androgyny, femininity, identity, biological gender, gender differences.

References

1. Artamonova, T.V. & Shevchenko, T.A. (2009), *Gendernaya identifikatsiya v sporte* [Gender Identification in Sports]; Volgograd. (in Russ.)
2. Bagadirova, S.K. (2014), "Formation of gender identity in a professionalized individual in sports", *Vestnik Adygeyskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 3: Pedagogika i psikhologiya*, No. 2, pp. 114-118. (in Russ.)

3. Bern, Sh. (2007), *Gendernaya psikhologiya. Zakony muzhskogo i zhenskogo povedeniya* [Gender Psychology. Laws of male and female behavior], SPb. (in Russ.)
4. Bosenko, Yu.M., Kharitonova, I.V., Rospopova, A.S. & Stoyanova, Zh.A. (2018), "Gender Peculiarities of the Personal Properties of Weightlifting Athletes", *Vestnik Kostromskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Pedagogika. Psikhologiya. Sotsiokinetika*, No. 24 (4), pp. 266-270. (in Russ.)
5. Bugaevskiy, K.A. (2017), "The Study of Gender Identification Indicators in Female Athletes", *Aktualnye nauchnye issledovaniya v sovremenom mire*, No. 29, pp. 144-153. (in Russ.)
6. Galchuk, D.S. (2017), "The Concept of Personality Identity", *Vestnik Buryatskogo gosudarstvennogo universiteta. Pedagogika. Filologiya. Filosofiya*, Vyp. 5, pp. 44-51. (in Russ.)
7. Dzhurmiy, D.I. (2015), "Features of Gender Identification in Sports Activities", *Problemy sovershenstvovaniya fizicheskoy kultury, sporta i olimpizma*, No. 1-1, pp. 169-174. (in Russ.)
8. Ilin, Ye.P. (2003), *Differentsialnaya psikhologiya muzhchiny i zhenshchiny* [Differential Psychology of Men and Women], SPb. (in Russ.)
9. Tarasevich, Ye.A. (2016), "Gender differences of athletes in various classification groups of sports and sports disciplines", *Slobozans'kij naukovno-sportivnij visnik*, No. 2 (52), pp. 117-120. (in Russ.)
10. Tarasevich, O.A. & Kamaev, O.I. (2019), "Peculiarities of gender activities among athletes who engage in martial arts", *Yedinoborstva*, No. 4 (14), pp. 117-126. (in Ukr.)
11. Erikson, E. (1996), *Identichnost: yunost i krizis* [Identity: Youth and Crisis], Moscow. (in Russ.)
12. Bem, S.L. (1979), "Theory and measurement of androgyny", *Journal of Personal and Social Psychology*, Vol. 37, pp. 1047-1054.
13. Lamont-Mills, A. (1998), "Sex. Gender and gender identity in sport. The Inaugural Wendy EY Women in sport Essay Prize: Exploring Perceptions of Sex", *Gender and Gender Identity in Australian Sport*.
14. Lantz, C.D. & Schroeder, P.J. (1999), "Endorsement of masculine and feminine gender roles: differences between participation and identification with the athletic role", *Journal of Sport Behavior*, No. 22, pp. 545-557.
15. Matteo, S. (1986), "The effect of sex and gender-schematic processing on sport participation", *Sex Roles*, Vol. 15, pp. 356-371.

Received: 12.01.2020.
Published: 29.02.2020.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Олена Тарасевич: старший викладач кафедри олімпійського і професійного спорту; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська, 99, м. Харків, 61058, Україна.

Елена Тарасевич: старший преподаватель кафедры олимпийского и профессионального спорта; Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская, 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Olena Tarasevich: Senior Lecturer of the Department of Olympic and Professional Sports; Kharkiv State Academy of Physical Culture: Klochkovskaya st., 99, Kharkov, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-6016-3608
E-mail: tarasevichelena13@gmail.com

В'ячеслав Мулик: д. фіз. вих., професор; Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, м. Харків, 61058, Україна.

Вячеслав Мулик: д. физ. восп., профессор Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Vyacheslav Mulik: Doctor of Sciences (Physical Education and Sports), Professor; Kharkiv State Academy of Physical Culture: street Klochkivska 99, t. Kharkiv, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-4441-1253
E-mail: mulyk.viacheslav@gmail.com